

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**«Етичні виклики для українських журналістів в умовах воєнного стану
(серія журналістських матеріалів)»**
**«Ethical challenges for Ukrainian journalists under martial law
(a series of journalistic materials)»**

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальності 061 журналістика

Освітня програма «Журналістика»

Тараненко Вікторія Володимирівна

Керівник ст. викл. Блінов Є. М. _____
(підпис)

Рецензент ст. викл. Милосердний В. І.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри

№   від.....20   р.

Завідувач(ка) кафедри

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК №
протокол №   від.....20   р.

Оцінка   /   /
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОБґРУНТУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ	5
ОПИС ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ.....	9
ВИСНОВКИ.....	12
БІБЛІОГРАФІЯ.....	14
ДОДАТКИ (проект)	

ВСТУП

Війна — це період, коли країна переживає серйозні випробування, а інформація перетворюється на потужний інструмент впливу. Із початком російського повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році журналісти опинилися в ситуації, де їхня професія стала не просто роботою, а складовою боротьби за правду і міцність суспільства. У воєнних умовах медіа стикаються з особливими труднощами: необхідністю швидко подавати новини, небезпекою для життя, загрозою дезінформації та тиском із боку влади чи громадськості. Журналісти працюють у напружених обставинах, де кожне їхнє рішення може або надихнути людей, або завдати шкоди державі.

Діяльність українських ЗМІ під час воєнного стану потребує не тільки високого професіоналізму, але й здатності знаходити рівновагу між свободою слова і відповідальністю. Перед журналістами постають складні моральні питання: чи варто розкривати всю правду, якщо вона може бути використана ворогом, чи краще промовчати заради безпеки? Як зберігати неупередженість у хаосі війни, коли емоції переважають? Ці виклики посилюються зовнішніми обставинами — державними обмеженнями, очікуваннями суспільства та інформаційним наступом противника. У цій роботі особлива увага приділяється етичним питанням, зокрема тому, як медійники дотримуються своїх принципів під впливом цензури, саморегуляції та зовнішнього тиску.

Актуальність теми пояснюється гострою необхідністю з'ясувати, як захистити свободу слова в умовах війни, не втративши довіру людей і не поставивши країну під додатковий ризик. Воєнний стан оголив слабкості медіапростору, але водночас продемонстрував стійкість журналістів, які шукають шляхи адаптації і залишаються голосом суспільства.

Мета дослідження: дослідити специфіку роботи журналістів у воєнний час, виявити основні етичні проблеми та запропонувати можливі рішення для їх подолання.

Завдання:

- Розглянути етичні конфлікти, що виникають у журналістській діяльності під час війни.
- Оцінити вплив державної цензури та саморегуляції на свободу слова.
- Визначити ключові етичні принципи для роботи журналістів у воєнних реаліях.
- Проаналізувати приклади діяльності медіа в контексті війни.

Об'єкт дослідження: діяльність українських журналістів у період воєнного стану, зокрема їхня робота в умовах інформаційних загроз і фізичної небезпеки.

Предмет дослідження: моральні та етичні труднощі, з якими зіштовхуються українські медійники під час висвітлення війни, а також способи збереження професійних стандартів і свободи слова в таких умовах.

Методи дослідження: аналіз матеріалів у ЗМІ, дослідження підходів до саморегуляції та цензури, бесіди з журналістами, які працювали в умовах війни.

Структура роботи: вступ, обґрунтування проєкту, опис підготовки проєкту, висновки, бібліографія та додатки (журналістські матеріали).

ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ

Війна в Україні, яка почалася в 2014 році та переросла в повномасштабне вторгнення у 2022-му, зробила журналістику справжнім полем боротьби за достовірність інформації. Медіа перестали бути просто джерелом новин, ставши активними учасниками протистояння дезінформації. У 2025 році, коли конфлікт усе ще триває, українські журналісти продовжують свою діяльність у складних умовах воєнного часу, стикаючись із моральними дилемами, зовнішнім тиском і реальними загрозами для життя. Їхня робота виходить за межі простого висвітлення подій — вона підтримує дух суспільства, стаючи невід’ємною частиною життя в період кризи. У цьому дослідженні ми розглянемо, як змінювалася роль медіа з 2014 по 2025 рік, звернувши особливу увагу на етичні труднощі, з якими стикаються журналісти в прифронтових районах і на окупованих територіях.

Для аналізу обрано як загальнонаціональні, так і регіональні видання: «Українська правда» (50 публікацій за 2014 рік і 70 за 2025-й) [23], «Hromadske» (60 за 2014-й і 80 за 2025-й) [28], «Донбас. Реалії» (70 за 2014-й і 90 за 2025-й) [4] та «Крим. Реалії» (80 за 2014-й і 60 за 2025-й) [10]. Ці медіа вибрано через їхню активну позицію у висвітленні війни та високий рівень довіри серед читачів, що підтверджено соціологічними даними. Мета цього огляду — з’ясувати, як журналісти справляються з етичними викликами, зберігаючи принципи свободи слова в умовах війни, та як вони пристосовуються до нових обставин.

«Українська правда» (2014)

На початку війни, у березні 2014 року, видання опублікувало першу новину про конфлікт — повідомлення від 1 березня під заголовком «Росія оголосила Україні війну» [19]. Через кілька днів, 7 березня, з’явилася стаття «Захоплення Криму. 7 березня», доповнена знімками очевидців [8]. У квітні читачі побачили інтерв’ю «Полонені в Криму: що розповів свідок», а в липні — репортаж «Перший день відновлення АТО», який підготував позаштатний автор Роман

Бочкала [17]. Тексти того часу були лаконічними, часто спиралися на інформацію від сторонніх джерел, адже власних репортерів на передовій бракувало.

«Українська правда» (2025)

До 2025 року видання стало помітно активнішим. Зокрема, у лютому з'явився аналітичний матеріал «Додому – в окупацію. Що змушує українців повертатися на захоплені Росією території» [25], а в березні — стаття «Російська армія атакувала прифронтові населенні пункти Запорізької області» [16], де зібрано думки жителів зон бойових дій. У порівнянні з 2014-м, «Українська правда» більше покладається на власні репортажі, хоча акцент поступово зміщується з воєнних подій на економічні питання.

«Hromadske» (2014)

У 2014 році «Hromadske» розпочало висвітлення війни з короткої замітки від 11 березня «Хто нападає на журналістів у Криму» [26], підкріпленої відеозаписами очевидців. У квітні вийшов репортаж «Агресія Росії проти України почалася 20 лютого 2014 року – постанова» [1], створений місцевими авторами, а в липні — матеріал «Слов'янськ. Сліди війни» [21]. Через обмеженість ресурсів видання часто залучало фрілансерів.

«Hromadske» (2025)

У 2025 році «Hromadske» посилило свою присутність у зонах конфлікту. Так, 15 січня опубліковано репортаж «Журналісти потрапили під обстріл на Бахмутському напрямку» [2], підготовлений безпосередньо на місці подій. У березні вийшла стаття «Третя штурмова звільнила село Надія на Луганщині» [12]. Публікації стали більш ґрунтовними, з акцентом на власні спостереження журналістів.

«Донбас. Реалії» (2014)

У березні 2014 року видання опублікувало статтю «Чому журналістам у Криму не дають працювати?» [27], присвячену аналізу дій загарбників. 19 грудня з'явився репортаж «За останні дві доби із зони АТО виїхали майже 12 тисяч

людей – РНБО» [7], однак доступ до передової залишався ускладненим, що впливало на глибину матеріалів.

«Донбас. Реалії» (2025)

У 2025 році «Донбас. Реалії» стало оперативнішим. 14 травня вийшов репортаж «Луганщина: що значить жити під дулом автомата?», заснований на розповідях місцевих [11]. У червні опубліковано статтю «Жителі прикордонних сіл не почуваються в безпеці» [14]. Завдяки близькості до подій видання зберігає свою актуальність.

«Крим. Реалії» (2014)

У березні 2014 року з'явилася стаття «Окупація та опір. Хроніки: У Криму люди вийшли проти «референдуму» [15], доповнена коментарями жителів півострова. У вересні вийшло інтерв'ю «У Севастополі затримано українських журналістів» [24]. Через тиск окупантів на медіа обсяг матеріалів залишався невеликим.

«Крим. Реалії» (2025)

У 2025 році видання опублікувало, зокрема, статтю «Крим.Реалії: 11 років правди про анексований Кримський півострів» [6] від 10 січня та репортаж «Описували та знімали російські «нові реалії» [18]. Кримські журналісти у катівнях ФСБ» у травні. Однак кількість матеріалів зменшилася через відтік журналістів із регіону.

У 2014 році українські медіа виявилися не готовими до війни: переважали короткі замітки, а ресурсів і досвіду бракувало. До 2025 року ситуація змінилася — репортажі стали частішими, журналісти працюють безпосередньо в гарячих точках, хоча в Криму висвітлення подій ускладнене через репресії. Локальні видання, як-от «Донбас. Реалії», демонструють перевагу завдяки близькості до подій.

Законодавство України захищає журналістів: Конституція, Закон «Про медіа», Закон «Про страхування» та постанова Кабміну про компенсації у разі

загибелі створюють правову базу. Однак воєнні реалії значно ускладнюють їхню практичну реалізацію.

ОПИС ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ

Кваліфікаційна робота включає обґрунтування проєкту, опис підготовки, журналістські матеріали, висновки, бібліографію та додатки. Її основна мета — проаналізувати діяльність українських медіа в умовах воєнного стану, звертаючи увагу на співвідношення цензури та саморегуляції, а також на ширші наслідки війни, зокрема її вплив на екологію.

У процесі підготовки проєкту було досліджено роботу українських медіа — як національних, так і місцевих — у контексті висвітлення війни Росії проти України. Аналіз охопив особливості праці журналістів у прифронтових зонах, на контрольованих територіях і під впливом інформаційної боротьби. Розглянуто приклади саморегуляції, такі як неформальні домовленості в редакціях про уникнення публікації конфіденційних даних, а також прояви державного контролю, наприклад, через телемарафон «Єдині новини» [22]. Розглянуто правові норми, що регулюють діяльність медіа під час війни, зокрема про обмеження висвітлювання певних тем і правила акредитації журналістів у районах бойових дій. В процесі написання кваліфікаційної роботи авторка звернулась до думки експертів щодо питань цензури та самоцензури, дотримання стандартів — журналісток Валерії Буняк, Ксенії Кирилової, Алли Кошпльак, Олени Голуб, а також використала дані аналітичного довідника Комісії з журналістської етики «Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану» [20]. Також досліджено питання доречності публікації в медіапросторі інформації, яка має серйозний вплив на суспільство (зокрема про екологічні проблеми, викликані війною). Для цього у представлених журналістських творах наведено оцінки експертів, таких як правозахисниця та екологічна активістка Ольга Мелень-Забрамна та директор з досліджень українського аналітичного центру DiXi Group Роман Ніцович.

Для дослідження створено чотири журналістські матеріали, які поєднують інформаційні та аналітичні підходи.

Перший матеріал — аналітична стаття «Цензура чи саморегуляція: як українські медіа працюють під час воєнного стану». У ній розглядаються етичні питання: як подавати правдиві дані, не створюючи ризиків і де лежить межа між необхідним компромісом та цензурою. Дослідник В. Здоровега називає статтю найпоширенішим та найуніверсальнішим жанром журналістики: «Отже, стаття — це такий журналістський виступ, у якому автор аналізує факти і явища життя, доносить за допомогою відповідних аргументів певну думку, ідею» [9, с. 202].

Другий матеріал — інтерв'ю з військовим кореспондентом Георгієм Ак-Мурзою «Бути журналістом в умовах війни: особисті історії та виклики». Герой твору, спираючись на власний багатий досвід, розповідає, як медіа адаптувалися до умов війни, включаючи добровільні принципи саморегуляції, та як працюють в умовах обмежень, запроваджених державами під час збройних конфліктів. Саме жанр інтерв'ю, на нашу думку, дозволяє розкрити особливості праці кореспондента в критичних ситуаціях, пов'язаних із війною. Адже, як зазначає дослідник Г. І. Назаренко: «Ключовою особою для інтерв'ю є та особа, яка або є найбільш компетентною або поінформованою стосовно даної події, ситуації, проблеми, або спроможна представити громадську думку чи позицію соціальної, національної або іншої групи» [13, с. 109].

Третій матеріал — аналітична стаття «Етика в умовах війни: боротьба з фейками та дезінформацією». Як пише науковець З. Дмитровський: «Завдання статті – порушити проблему, пояснити її суть і на основі аналізу фактів і подій виявити явище, вказати його причину виникнення, передбачити тенденції і наслідки» [3, с. 35]. У нашому творі зазначено конкретні ситуації зі сфери журналістської етики, наприклад, рішення журналістів щодо саморегуляції під час війни, і визначено можливі наслідки такої інформаційної політики.

Четвертий матеріал — огляд за матеріалами ЗМІ «Свобода слова та етичні виклики під час війни». Дослідник В. М. Дрешпак зазначає: «Основний метод підготовки матеріалу у жанрі огляду полягає в тому, щоб за допомогою глибокого розгляду певної сукупності фактів, об'єднаних часом, простором,

актуальними для суспільства ідеями, познайомити аудиторію з важливими для соціуму явищами та процесами» [5, с. 116]. Тема нашого огляду є суспільно значущою, адже досвід журналістів, їхні методи боротьби зі стресом, перевірки фактів і розв'язання етичних проблем через прямі висловлювання відображають реальність роботи в зоні конфлікту.

Таким чином, підготовка проєкту об'єднала теоретичний аналіз, практичні приклади та емпіричні дані, щоб розкрити, як українські медіа працюють у воєнний час, балансує між цензурою, саморегуляцією та суспільними потребами.

ВИСНОВКИ

Повномасштабна війна, що спалахнула в Україні у 2022 році, докорінно змінила умови роботи медіа, змусивши їх пристосуватися до нової реальності, де інформація перетворилася не лише на засіб передачі знань, а й на інструмент у боротьбі. У таких обставинах українські журналісти зіткнулися з унікальними труднощами: як залишатися чесними, коли будь-яке необережне слово може стати зброєю в руках ворога? Саморегуляція стала для багатьох редакцій способом вистояти і зберегти свою роль. Відмова від миттєвих повідомлень про обстріли, домовленості між медіа про дотримання основних правил — наприклад, не розголошувати розташування військ чи уникати чутливих деталей — демонструють, що журналісти свідомо взяли на себе частину відповідальності за безпеку країни. Такий підхід дозволив їм продовжувати професійну діяльність, не втрачаючи підтримки аудиторії, хоча це й позначилося на швидкості подачі новин — одному з головних принципів професії.

Водночас державний вплив на медіасферу викликає занепокоєння у низки журналістів. Обмеження, пов'язані із воєнним станом, цілком зрозумілі. Проте телемарафон «Єдині новини», задуманий як засіб об'єднання, нерідко критикують за односторонність, а нечіткі заборони на висвітлення окремих тем сприймаються як спроби обмежити інформаційний простір. Це створює загрозу цензури, яка може послабити незалежність медіа як виразників думки народу. Знайти рівновагу між свободою слова та потребами безпеки — надзвичайно складне, але життєво важливе завдання. Від його вирішення залежить, чи вдасться українським медіа залишитися не лише джерелом новин, а й орієнтиром для суспільства в часи невизначеності.

Крім інформаційної сфери, війна висвітлила й інші проблеми, які потребують уваги. Дискусійним є питання висвітленні наслідків війни під час самої війни. Проблема у неоднозначності в сприйнятті громадськістю відповідних подій, що може вплинути на психологію громадян і завдати шкоди

єдності українців. Йдеться, зокрема, про важкі наслідки російської агресії для навколишнього середовища.

Україна має унікальну можливість — не просто відновитися після війни, а стати зразком для інших країн. Ми можемо показати, як навіть у найважчі часи піклуватися про майбутнє: берегти правду в інформаційному полі та відроджувати природу, яка є основою нашого життя. Медіа відіграють тут вирішальну роль — як фіксатори подій і провідники ідей про завтрашній день. Але це потребує спільних зусиль. Питання етики в медіасфері є нагальним. Журналісти мусять і далі шукати гармонію між свободою та обов'язком, держава — забезпечувати умови для їхньої роботи без зайвого контролю, а суспільство — підтримувати їх довірою й участю. Україна здатна подолати ці випробування і стати сильнішою — з медіа, які залишаться голосом людей. Усе залежить від нас — від того, чи вистачить нам сміливості й єдності, щоб не лише вижити, а й збудувати новий, кращий світ.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Агресія Росії проти України почалася 20 лютого 2014 року – постанова. *Hromadske*. 21 квітня 2015. URL: <https://surl.lu/oszxyj> (дата звернення: 29.04.2025).
2. Денисяка О. Журналісти потрапили під обстріл на Бахмутському напрямку. *Hromadske*. 22 жовтня 2024. URL: <https://surl.cc/frregt> (дата звернення: 29.04.2025).
3. Дмитровський З. Аналітична журналістика : тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 139 с. 30
4. Донбас. Реалії. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/donbasrealii> (дата звернення: 29.04.2025).
5. Дрешпак В. М. Жанрологія журналістських творів : навч. посіб. Дніпро : УМСФ, 2021. 186 с.
6. Євчин Д. 11 років правди про анексований півострів. *Крим. Реалії*. 17 квітня 2025. URL: <https://surl.li/zfdjys> (дата звернення: 29.04.2025).
7. За останні дві доби із зони АТО виїхали майже 12 тисяч людей – РНБО. *Радіо Свобода*. 19 грудня 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26752552.html> (дата звернення: 29.04.2025).
8. Захоплення Криму. *Українська правда*. 7 березня 2014. URL: <https://surl.lu/ldnada> (дата звернення: 29.04.2025).
9. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів : ПАІС, 2008. 276 с.
10. Крим. Реалії. *Радіо Свобода*. URL: <https://ua.krymr.com/> (дата звернення: 29.04.2025).
11. Кузнецов А. Луганщина: що значить жити під дулом автомата? *Радіо Свобода*. 14 травня 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25385126.html>. (дата звернення: 29.04.2025).

12. Лісова Ю. Третя штурмова звільнила село Надія на Луганщині. *Hromadske*. 23 березня 2025. URL: <https://surl.lu/qmdaaz> (дата звернення: 29.04.2025).
13. Назаренко Г. І. Інформаційні жанри журналістики : навч. посіб. Київ : НАУ, 2009. 124 с.
14. Носков В., Кулеба Р. Жителі прикордонних сіл не почувуються в безпеці. *Радіо Свобода*. 6 червня 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25412978.html> (дата звернення: 29.04.2025).
15. Окупація та опір. Хроніки: у Криму люди вийшли проти «референдуму». *Крим. Реалії*. 14 березня 2014. URL: <https://ua.krymr.com/a/27609409.html> (дата звернення: 29.04.2025).
16. Олійник Т., Глуценко О. Російська армія атакувала прифронтові населенні пункти Запорізької області. *Українська правда*. 20 березня 2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/03/20/7503860/> (дата звернення: 29.04.2025).
17. Перший день відновлення АТО. *Українська правда*. 1 липня 2014. URL: <https://www.pravda.com.ua/photo-video/2014/07/1/7030682/> (дата звернення: 29.04.2025).
18. Покровський А. Описували та знімали російські «нові реалії». Кримські журналісти у катівнях ФСБ. *Крим. Реалії*. 2 травня 2025. URL: <https://surl.lu/ciuaqu> (дата звернення: 29.04.2025).
19. Росія оголосила Україні війну. *Українська правда*. 1 березня 2014. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/03/1/7016786/> (дата звернення: 29.04.2025).
20. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану : з досвіду роботи Комісії з журналістської етики. Київ : ZMINA, 2023. 138 с. URL: <https://bit.ly/457ruf9> (дата звернення: 29.04.2025).
21. Слов'янськ. Сліди війни. *Hromadske*. 23 липня 2014. URL: <https://hromadske.ua/posts/sloviansk-slidy-viiny> (дата звернення: 29.04.2025).

22. ТСН онлайн: Телемарафон «Єдині новини» онлайн. URL: <https://surl.lt/peuyqk> (дата звернення: 29.04.2025)
23. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/> (дата звернення: 29.04.2025).
24. У Севастополі затримано українських журналістів. *Крим. Реалії*. 22 червня 2014. URL: <https://ua.krymr.com/a/25431322.html> (дата звернення: 29.04.2025).
25. Халілов Р. Додому – в окупацію. Що змушує українців повертатися на захоплені Росією території. *Українська правда*. 18 лютого 2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2025/02/18/7498789/> (дата звернення: 29.04.2025).
26. Хто нападає на журналістів у Криму. *Нromadske*. 11 березня 2014. URL: <https://hromadske.ua/posts/khto-napadaie-na-zhurnalistiv-u-krymu> (дата звернення: 29.04.2025).
27. Штогрін І. Чому журналістам у Криму не дають працювати? *Радіо Свобода*. 30 березня 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25314786.html> (дата звернення: 29.04.2025).
28. Нromadske. URL: <https://hromadske.ua/news>. (дата звернення: 29.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Цензура чи саморегуляція: як українські медіа працюють під час воєнного стану

Коли в країні війна, інформація перетворюється на щось більше, ніж просто новини. Вона стає зброєю, яка може підняти дух людей або, навпаки, зруйнувати їхню віру в завтрашній день. Українські медіа опинилися в унікальній ситуації: з одного боку, вони мають залишатися голосом правди, з іншого — не можуть дозволити собі помилок, які ворог використає проти нас. Усе це відбувається на тлі постійного тиску — чи то від держави, чи від обставин, коли кожна публікація може мати непередбачувані наслідки. У цій статті ми спробуємо розібратися в тому, як українські медіа справляються з такими викликами, спираючись на реальні приклади та думки тих, хто знає ситуацію зсередини.

Між свободою і безпекою

Журналісти в Україні сьогодні — це не просто люди з мікрофонами чи ноутбуками. Вони — учасники інформаційної війни, де ставки неймовірно високі. Повномасштабна агресія Росії змінила правила гри для українських медійників. Якщо раніше головним завданням було розповідати правду, то тепер до цього додалася ще одна умова — не нашкодити. Уявіть: ви пишете про обстріл у своєму місті, але якщо вказати точне місце чи час, ворог може скористатися цією інформацією для нового удару. Чи варто тоді опублікувати новину взагалі? Або інший випадок: вам пропонують утриматися від критики влади, бо це «розхитує єдність» у складний час. Де тут межа між розумним компромісом і цензурою?

Ці питання не мають простих відповідей. З одного боку, журналісти хочуть бути чесними зі своєю аудиторією. З іншого — вони розуміють, що необережне слово може коштувати комусь життя. Деякі медіа самі вирішують, що можна публікувати, а що ні, спираючись на власне відчуття відповідальності. Але коли

держава починає диктувати умови, це вже інша історія. Чи не втрачається тоді суть журналістики як незалежного голосу суспільства? І чи здатні медіа самі регулювати себе так, щоб уникнути хаосу в інформаційному просторі?

Українські медіа швидко адаптувалися до нових реалій. Ще на початку повномасштабного вторгнення багато редакцій домовилися між собою про базові правила: не розкривати позиції військ, не повідомляти про рух техніки, не публікувати фото чи відео, які можуть видати важливі деталі. Це не було наказом зверху — це був вибір самих журналістів, які зрозуміли, що війна вимагає обережності.

Наприклад, коли росіяни обстрілюють міста, більшість ЗМІ чекають офіційних повідомлень від військових чи місцевої влади, перш ніж писати про це. Чому? Бо поспішна новина може не лише спровокувати паніку, а й дати ворогу підказку, куди бити далі. Такі дії — це саморегуляція в чистому вигляді. «Важко усвідомлювати, що ти не можеш багато чого розповідати, обговорювати кожне рішення, яке стосується ЗСУ. Бо ми як журналісти звикли до того, що нам усе дозволено й треба розповідати. Важливо усвідомлювати відповідальність за кожне слово. Так, нам є що змінювати в системі, але першочергове завдання зараз — це вистояти та перемогти. Проте треба фіксувати, які є недоліки, та думати, як їх виправити». Такі слова пролунали з вуст журналістки Алли Кошпльак під час Медіадня премії Гонгадзе 26 лютого 2023 року, пише «Детектор медіа».

Але не всі погоджуються, що це правильно. Деякі журналісти вважають, що затримка інформації — це вже крок до цензури, навіть якщо вона добровільна.

Вплив держави

Держава, зі свого боку, теж не стоїть осторонь. У перші місяці війни з'явилися обмеження на висвітлення певних тем. Наприклад, журналістам радили не писати про втрати чи проблеми на фронті без офіційного підтвердження. Хтось сприйняв це як необхідність, хтось — як спробу приховати правду.

У воєнний час уряд має право вводити обмеження, і в Україні це не виняток. Наприклад, журналістам можуть заборонити знімати на певних об'єктах чи публікувати дані про переміщення військ. З одного боку, це логічно — безпека понад усе. З іншого — такі заборони іноді виглядають як спроба приховати помилки чи невдачі.

Щоб зрозуміти, як це працює на практиці, варто подивитися на конкретні випадки. Візьмемо, наприклад, телемарафон «Єдині новини». Цей державний проект об'єднав кілька каналів, щоб давати людям перевірену інформацію в режимі реального часу. Ідея була в тому, щоб уникнути хаосу, коли кожен канал говорить своє. Але з часом марафон почали критикувати за односторонність — мовляв, він став рупором влади, а не голосом суспільства.

Чи це саморегуляція, яка пішла не туди, чи цензура під виглядом єдності? Однозначної відповіді немає, але дискусія триває.

Журналісти, з якими я спілкувалася анонімно, розходяться в думках. Одні кажуть, що цензура виправдана, коли йдеться про життя людей. «Якщо ти розкажеш, де стоїть наша артилерія, а її знищать — хто буде винен?» — питає один із них. Інші вважають, що надмірний контроль вбиває довіру до медіа. «Люди перестануть вірити нам, якщо бачитимуть, що ми мовчимо про важливе», — стверджує журналістка з Києва. Істина, як завжди, десь посередині.

Наслідки війни: екологія. На часі?

Війна руйнує не лише міста, а й природу. Ми пам'ятаємо підлив Каховської ГЕС у 2023 році з серйозними наслідками для природи – як для Подніпров'я, так і для Українського Причорномор'я. Величезні лісові території та рілля спалені та буквально засипані снарядами та мінами. Чи є сенс журналістам, як кажуть деякі споживачі медіаконтенту, нагнітати ситуацію та наголошувати на катастрофічних наслідках? Адже зараз купа інших проблем: активні бойові дії, загибель наших захисників та захисниць, проблема переселенців та ін.

Правозахисниця Ольга Мелень-Забрамна, яка багато років займається екологічними питаннями, розповідає, що бойові дії вже завдали величезної

шкоди українським лісам, річкам і полям. Ще 2022 року експертка наполягала на тому, що громадськість має здійснювати тиск на державу навіть під час війни, щоб розв'язувати проблеми. Вибухи залишають після себе токсичні речовини, які отруюють ґрунт і воду. Пожежі, спричинені обстрілами, знищують цілі екосистеми, а тварини гинуть або залишаються без домівок.

«Це не просто втрата дерев чи трави, — коментує ситуацію Ольга. — Це загроза для здоров'я людей, які питимуть цю воду чи їстимуть овочі з цих полів». Вона вважає, що фіксувати ці збитки треба вже зараз. Як? За допомогою супутників, які показують масштаби руйнувань, аналізу проб із забруднених зон і свідчень тих, хто бачив наслідки на власні очі. Ці дані можуть допомогти Україні в майбутньому — наприклад, коли ми вимагатимемо компенсацію в міжнародних судах».

Наведемо приклад. Україна взяла участь у Кліматичній конференції COP29, що відбулася у листопаді 2024 року в Баку. Журналістка Ольга Долінчук опублікувала на порталі «Українська енергетика» присвячений цьому матеріал, в якому, зокрема, зазначено: «Наша команда активно відстоювала питання, пов'язані з легалізацією окупації української території Російською Федерацією, а також із методологією розрахунку викидів парникових газів від військових конфліктів. У більшості текстів, погоджених на COP29, нам вдалося захистити правки, як нас влаштовують», - повідомив «Українській енергетиці» учасник переговорів на COP29 Олексій Рябчин, радник віцепрем'єр-міністра з питань євроінтеграції України Ольги Стефанишиної».

12 березня 2024 року відбулася презентація результатів соціологічного опитування «Україна майбутнього: вступ до ЄС, повоєнна відбудова, екологічні проблеми та енергетична незалежність очима пересічного українця», повідомляє портал компанії DiXi Group. Директор з досліджень Роман Ніцович відзначив, що повномасштабне російське вторгнення продовжує вносити свої корективи в життя людей, тож і думка українців щодо вступу до ЄС та «зеленої» відбудови стрімко змінюється. Майже 26 відсотків опитаних вважають питання

екологічного відновлення територій одним з основних принципів повоєнної відбудови.

Проблеми професійної етики журналіста, який працює в демократичній країні, загострюються під час великої війни. Головне питання редакцій: знайти баланс між самоцензурою, викликаною потребами держави, та свободою слова. Ці питання мають обговорюватися широким колом медійників із залученням представників вищих органів влади. Крім того, навіть під час великої війни є теми, які не мають зникати з інформаційного простору. Наприклад, повоєнне відновлення, зокрема нормалізація ситуації із навколишнім середовищем. І всі ці питання, на наш погляд, мають бути відображені у медіаполі. Адже без широкого розголосу, зокрема в іноземних ЗМІ, держава навряд чи зможе розраховувати на покарання агресора.

Вікторія Тараненко

Додаток 2

Бути журналістом в умовах війни: особисті історії та виклики

Війна має великий вплив на всіх українців: чи то звичайний городянин або селянин, чи то солдат на передовій, чи то медійна персона. І незамінними в усьому цьому інформаційному полі є журналісти, які збудували інформаційний міст між суспільством і передовою лінією фронту. Георгій Ак-Мурза — український військовий кореспондент, який побував у різних гарячих точках світу, погодився відповісти на наші запитання.

— Доброго дня! Розкажіть, будь ласка, про свій професійний шлях. Як ви стали журналістом, і що вас мотивує у цій професії?

— У журналістику — в газету «Сьогодні» — прийшов буквально «з вулиці» 20 років тому. Мені тоді було сорок два. Відчував своєрідну кризу середнього віку, коли звичні заняття перестали надихати і мотивувати. До журналістики я перепробував безліч професій. Зокрема тренера з карате, яке зараз у мене як хобі, і охоронця. Оскільки працював охоронцем у 90-ті роки, то знав багатьох у ті часи. І бандитів, і міліціонерів. Деякі з них навіть тренувалися в мене. Багато що знав, що відбувається в кримінальному світі. Тому спочатку почав писати на кримінальні теми. Утім, за освітою я історик, археолог - навіть працював в Національній академії наук України. Тому також писав і пишу матеріали з історичної та краєзнавчої тематики. Найбільше зараз мотивують історичні матеріали, які стали для мене своєрідною нішею душевної рівноваги.

— Цікаво. А яким був шлях до військового кореспондента?

— Це в мене вже четверта чи п'ята війна, що відбувається на моїх очах. У 2008 році висвітлював російсько-грузинську війну. Потім їздив у гарячі точки, бачив громадянські заворушення та війни — наприклад, був у Єгипті, коли там відбувалися масові протести на площі Тахрір у Каїрі проти Хосні Мубарака. Потім у Туреччині, коли були протести на площі Таксим. Також був кілька разів у Сирії, Курдистані, висвітлював там війну. Нелегально переходив кордони з

Туреччини до Сирії неодноразово, бо мав на меті дати точку зору повстанців. Відвідав Північну Корею, зробив звідти серію репортажів. Звісно, заїжджав туди не як журналіст (туди пускають лише обраних пропагандистів із Росії), а під легендою українського бізнесмена і потенційного інвестора в економіку Корейської Народно-Демократичної Республіки. Тож вдалося побувати в тих локаціях КНДР, у які звичайних туристів не пускають. Висвітлював Майдан у 2014 році, був поранений гранатою на вулиці Грушевського. Після початку війни вів репортажі з АТО з 2014 по 2022 рік.

— **А як ви особисто визначаєте для себе поняття "об'єктивність" у журналістиці, особливо в умовах війни?**

— В умовах війни це дуже складно. Оскільки офіційні акредитації від будь-якого уряду передбачають лише висвітлення тієї сторони, яка тобі видала дозвіл працювати на лінії фронту. Тому вважаю за краще з'ясувати інформацію у своїх перевірених джерел і особисто бути в тих місцях, про які пишу. В умовах нинішньої війни — вторгнення Росії в Україну, вважаю за краще брати інформацію у тих, кого особисто знаю з українських військових. Особливо це стосується ситуації на фронті.

— **Які методи ви використовуєте, щоб відокремити власні емоції від фактів у своїх репортажах?**

— Особливих методів, як таких, і немає. Особисті емоції все одно завжди будуть. Просто потрібно перевіряти факти щонайменше з двох, а краще з безлічі джерел. Щоправда, потрібно розуміти, що ексклюзиву в цьому випадку вже може не бути.

— **Розкажіть, як ви справляєтеся з емоційним стресом, який виникає під час висвітлення трагічних подій.**

— У мене є хобі, захоплення. Сім'я і хороша дружина теж дуже допомагають справлятися зі стресом. Але насправді я не дуже емоційний. Також я тренований

на екстремальні ситуації, можу в будь-яких умовах перебувати під обстрілами в окопах будь-який час, хоч місяць. Що й відбувалося не раз.

— **Чи відчуваєте ви тиск з боку суспільства або редакції щодо того, як висвітлювати певні події?**

— Тиск на журналістів, які намагаються об'єктивно давати інформацію про будь-що, завжди був і буде. Це просто фон, на який не потрібно звертати уваги і реагувати, тоді все буде добре. Головне, це розуміння, що ти даєш реальну інформацію, а не фейки. Хоча від фейків і дезінформації не застрахований жоден журналіст. Іноді нами намагаються маніпулювати, причому дуже майстерно. І різні надзвичайні ситуації в нашій роботі теж бувають. Тому після отримання інформації потрібно багато разів зважити й оцінити те, що ти отримав.

— **Чи змінилося ваше життя після повномасштабного вторгнення в Україну?**

— У мене нічого, так би мовити, і не змінилося. Бо війни, гарячі точки — це моя професія. Також я ще з 2014 року точно знав, що попереду велика війна. Тому морально був готовий.

— **Які етичні дилеми постають перед вами під час роботи в умовах війни?**

— Головна етична проблема - це боязнь завдати шкоди своєю інформацією моїй країні. На жаль, часто бувають ситуації та випадки, коли отримана інформація може призвести до такого. Тому під час війни в журналіста має бути самоцензура. Хоча слово цензура мені категорично не подобається. Але це війна.

— **Тоді, як ви вважаєте, чи можливо повністю залишатися об'єктивним в умовах війни?**

— Навряд чи. Об'єктивність в умовах війни передбачає, що ти публікуєш отриману і перевірену інформацію. Але в умовах війни часто навіть об'єктивна інформація може завдати шкоди інтересам країни. Тому вмикається самоцензура, про яку вже говорив.

— **Як ви бачите роль журналістики у відновленні суспільства після війни?**

— Думаю, після війни потрібно повсюдно ліквідувати і самоцензуру, і спроби будь-яких відомств цензурувати інформацію. Маю на увазі події в суспільстві, владі, бізнесі, моральні та життєві ситуації окремих людей. Єдиний виняток — військова інформація. Бо Україна все одно межуватиме з російським агресором.

— **Які поради ви можете дати молодим журналістам, які хочуть працювати в зоні конфлікту?**

— Не ризикувати, берегти себе. Журналіст на війні — це канал інформації для суспільства. Тому будь-яка авантюра і ризик, навіть з метою отримання ексклюзиву, не виправдані. Крім цього, варто перевіряти на об'єктивність навіть тих, кому довіряєш. Бо в різних людей свій погляд на те, що відбувається, навіть якщо вони б'ються в одному окопі або працюють в одній команді.

Військові кореспонденти, як ми можемо побачити з інтерв'ю Георгія Ак-Мурзи, є дуже важливими учасниками медіасфери країни, що в боях виборює право на існування. Як ми з'ясували, журналіст, який працює на лінії фронту, має прагнути об'єктивності та водночас розуміти: не можна завдати шкоди своїй батьківщині.

Вікторія Тараненко

Додаток 3

Етика в умовах війни: боротьба з фейками та дезінформацією

Під час війни інформація стає чимось більшим, ніж просто новинами — вона може бути зброєю. Неправда чи перекручування фактів здатні зруйнувати віру людей, викликати страх чи навіть змінити перебіг подій. Тому фактчекінг — це обов’язок справжнього медійника. Але як не потрапити в пастку «дези» в умовах вкрай мілітаризованого інформаційного простору?

Перевіряти факти — це обов’язок

Для журналістів перевірка інформації — це не просто частина роботи, а процес, від якого залежить багато. У війну кожне слово важить, і якщо журналісти не будуть перевіряти інформацію, це може вплинути на загальну свідомість людей. Журналістка «Детектор медіа» Валерія Буняк розповідає: «Ми не можемо собі дозволити схибити. Війна йде не тільки там, де стріляють, а й у думках людей, і наші слова — це частина цієї боротьби».

Перевірка інформації. Журналісти завжди дивляться на інформацію з різних боків. Співробітниця «StopFake» Ксенія Кирилова пояснює: «Якщо новина прийшла лише з одного джерела, я не вірю одразу. Треба знайти кілька підтверджень». Тому журналісти шукають розповіді тих, хто бачив усе на власні очі, або офіційні повідомлення, щоб відкинути вигадки.

Допомога технологій. Журналісти використовують програми, які показують, чи справжні фото або відео. Ключовими інструментами є фактчекінг, аналіз відкритих даних (OSINT), верифікація мультимедійного контенту, робота з базами даних і реєстрами, а також співпраця з експертами. Також журналісти слідкують за соцмережами через спеціальні алгоритми, які ловлять брехню. Ці технології дають змогу виявляти дезінформацію, перевіряти факти і надавати аудиторії більш надійну картину подій.

Системи саморегулювання. Багато ЗМІ у світі, включно з Україною, мають системи саморегулювання та редакційний контроль. Подібні системи включають

в себе обов'язкову перевірку матеріалів редакторами видання або редакційну політику, де присутні правила, які діють для всіх авторів медіа.

Навчання та самовдосконалення. Журналісти, які прагнуть бути більш об'єктивними, доволі часто прагнуть до саморозвитку у сфері журналістики. Це включає в себе участь у тренінгах, семінарах та інших освітніх програмах.

Правда, правда і нічого, крім... Але є виключення

Журналістика має свої правила, і співробітник медіа повинен надавати повну та достовірну інформацію широкій аудиторії. Це стандарт. Проте бувають виключення.

Військова інформація. Йдеться про дані, що заборонено транслювати на аудиторію. Частина інформації свідомо не розголошується, щоб не надати ворогу тактичних переваг і водночас уберегти суспільство від надмірного емоційного напруження, паніки чи дезінформації. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», правові органи мають повноваження на обмеження поширення інформації в інтересах національної безпеки. Також у статті 8 цього закону вказується, що є можливість регулювання діяльності ЗМІ та інших інформаційних ресурсів.

Дезінформація або фейки. У разі, якщо журналіст розуміє, що інформація, яку він отримав, є сумнівною або достовірною, проте є ворожим інструментом в інформаційній війні, він має право не публікувати цей матеріал. Держава також намагається регулювати цей процес: 2020 року Міністерство культури України представило законопроект про протидію дезінформації, який передбачав кримінальну відповідальність за поширення недостовірної інформації та запроваджував поняття «професійний журналіст» з обов'язковою акредитацією. Цей проект викликав критику з боку журналістської спільноти та правозахисних організацій, які висловили побоювання щодо можливих обмежень свободи слова та тиску на ЗМІ.

Обмеження свободи слова і тиск з боку влади. Від початку повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році тиск на ЗМІ та журналістів

з боку влади збільшився, вважають окремі представники медіаспільноти. Наприклад, у жовтні 2024 року неформальне об'єднання українських медійників «Медіарух» звернулося до президента Володимира Зеленського через неабиякий тиск від державних службовців. До того, на початку 2024 року, «Медіарух» заявив про систематичні переслідування незалежних медіа та журналістів-розслідувачів. Невпізнані особи намагалися очорнити журналістів, звинувачуючи їх у приналежності до «ворогів народу» або у зв'язках із російськими агентами, що ставило під загрозу їхню безпеку та звужувало межі свободи слова. У Законі «Про медіа», який набув чинності 31 березня 2023 року, прописаний захист прав журналістів: захист від переслідувань, вільне отримання та поширення інформації, захист джерел інформації, відповідність європейським стандартам.

Інформація — це інструмент впливу, яким володіють журналісти. Попри складні обставини, викликані великою війною України за свободу та незалежність, ЗМІ намагаються публікувати правдиві та об'єктивні дані для широкої аудиторії. Реалії сьогодення журналістів у непросте становище: медійники відчують тиск як з боку суспільства, так і з боку влади, однак, при цьому вони продовжують дотримуватися етичних стандартів і міжнародних норм, зберігаючи об'єктивність і професіоналізм. Журналістика під час війни має бути не лише правдивою, а й зваженою, щоб гарантувати коректне та неупереджене висвітлення подій, сприяючи підтримці довіри населення до ЗМІ.

Вікторія Тараненко

Додаток 4

Свобода слова та етичні виклики під час війни

Під час повномасштабної війни, яка почалася в Україні з 2022 року, медіа опинилися в особливо складному становищі. З одного боку, журналісти виконують критично важливу роль — інформують суспільство, викривають ворожі фейки та інформаційні маніпуляції, підтримують моральний дух українців. З іншого боку, на перший план виходять етичні дилеми: як залишатися об'єктивним, не наражаючи країну на інформаційні ризики? Наскільки правомірною є самоцензура в умовах загрози національній безпеці? Щоб оцінити, як українські медіа балансують між свободою слова та відповідальністю перед суспільством, було здійснено аналіз моніторинрів, підготовлених громадською організацією «Детектор медіа» з початку повномасштабного вторгнення.

У звітах зазначеної ГО регулярно фіксуються випадки порушень журналістських стандартів, виявляються прояви мови ворожнечі, маніпуляцій або дотримання етичних норм.

«Детектор медіа» розглянув медіаактивність за лютий–березень 2025 року. Головне завдання в цьому моніторингу — з'ясувати, з якими етичними викликами зустрічаються журналісти у воєнний час на основі медіа-матеріалів.

У зазначений було опубліковано 58 матеріалів, що стосуються питання свободи слова, пропаганди, та етичних викликів у медіа під час війни. Однак для детального аналізу було обрано кілька найбільш актуальних публікацій, що відображають основні тенденції та проблеми, з якими стикаються медіа в умовах війни.

Телемарафон «Єдині новини»

Моніторинг цього телемарафону «Детектор медіа» почав ще з 2022 року, коли він був запущений. У цьому матеріалі згадується, що телемарафон порушував безліч правил, які стосуються етичності та етики журналістики, наприклад, згадується, що було порушено стандарти інформаційної політики журналістики учасниками телемарафону, прояви політичного піару,

представлення в ефірі різних парламентських фракцій і депутатських груп, російські наративи.

Медіаконтент телемарафону, який відбувся 17-19 лютого 2025 року, мав такі особливості. Перше, про що варто проінформувати — це порушення стандартів інформаційної журналістики, зокрема щодо балансу думок та відокремлення фактів від коментарів. Було помітно, що в телемарафоні бракує думок, бо зверталися переважно до офіційних джерел, а от думок експертів і військових майже не озвучувалося, що порушувало баланс думок. Часом у випусках йшлося про військові події з доволі емоційними коментарями, але не завжди було зрозуміло, це факт чи чиясь особиста думка. Таке змішування може ввести в оману, особливо коли глядач очікує об'єктивної інформації. Також варто згадати, що під час оголошення новин на лінії фронту увагу було приділено лише одному напрямку, водночас замовчували про інші, де теж йдуть важкі бої, що порушує інформаційну політику.

Аналітики «Детектор медіа», дослідивши медіаконтент за 24, 25 та 28 лютого 2025 року, роблять наступні висновки. В ефірі телемарафону «Єдині новини», як і в програмах телеканалу «Суспільне», висвітлюються актуальні події, однак, як зазначалося раніше, інформація подається з різною глибиною: одній важливій темі приділяється більше уваги, інші — залишаються поза фокусом.

Варто зауважити, що серед гостей обох ефірів переважають представники партії «Слуга народу», що порушує баланс думок і ставить під сумнів достовірність експертної оцінки. До того ж, це можна розцінювати як політичний піар окремої партії. Такий дисбаланс у представленні думок та тенденційна увага до окремих подій можуть формувати викривлену картинку реальності для глядачів, що суперечить принципам неупередженої журналістики.

Російська пропаганда: Німеччина

Відомо, що російська пропаганда активно підтримувала ультраправу партію АдН, відому своєю проросійською позицією, йдеться у дослідження від 27

лютого 2025 року. За інформацією журналістів із розслідування видань «The Insider» і «Spiegel», російська сторона спонсорувала дану партію, щоб перешкодити в отриманні допомоги в Україну в 2023 році. Такі політичні й інформаційні кампанії, здійснювані як російською стороною, так і західними впливовими особами (зокрема Ілоном Маском), мають не лише зовнішньополітичний характер, а й безпосередньо впливають на внутрішню ситуацію в самій Німеччині. Зокрема, активно експлуатуються історичні та соціально-політичні відмінності між західною та східною частинами країни. Саме у східних федеральних землях партія «Альтернатива для Німеччини» користується значною популярністю, що видно як із результатів виборів, так і з численних соціологічних досліджень.

На цьому тлі російська пропаганда вибудовує наратив про існування «двох Німеччин», підкреслюючи уявну відчуженість східних регіонів та їхню більшу «лояльність» до альтернативного політичного курсу. Такі меседжі спрямовані на підрив єдності німецького суспільства, формування недовіри до центральної влади та європейської інтеграційної політики. У довгостроковій перспективі це створює сприятливі умови для посилення внутрішньої поляризації та дестабілізації демократичних процесів у країні.

Одне з найголовніших порушень у цій ситуації - це дезінформація і маніпуляція фактами з боку російської пропаганди, що викликає у жителів Німеччини підрив довіри до демократії. Підтримка партій з боку російської пропаганди та інших іноземних осіб свідчить про спроби вплинути на демократичні процеси в Німеччині, що, також, є втручанням у внутрішні справи іноземних країн.

Російська пропаганда: Крим та Косово

І знову російська пропаганда береться за старе — тепер Кремль намагається видати анексію Криму за «другу Косово». Саме цій маніпуляції присвячена стаття «Детектора медіа» від 21 березня 2025 року, де докладно розбирається, як Москва намагається підганяти міжнародне право під власні амбіції.

У матеріалі зазначено, що у своїй пропагандистській риториці Росія активно використовує прецедент Косово для виправдання своїх дій у Криму. Кремль стверджує, що міжнародне співтовариство визнало незалежність Косово, отже, воно має визнати й анексію Криму. Це маніпуляція, оскільки ситуація з Косово має зовсім інші історичні, юридичні та політичні контексти.

Публікація також містить таке спостереження: Росія, намагаючись легітимізувати захоплення Криму, ігнорує базові принципи міжнародного права. Анексія Криму відбулася без проведення належного міжнародного референдуму та без погодження з Україною, що ставить під сумнів її легітимність.

Зокрема, значну увагу в статті приділено також тому, як російські медіа створюють вигляд, що підтримка Кримом Росії є беззаперечною і не викликає жодних сумнівів. Проте навіть деякі внутрішні проросійські сили не підтримують ідею анексії Криму, оскільки це створює серйозні економічні та політичні проблеми для самої Росії. Попри це, Кремль наполегливо продовжує нав'язувати свою версію подій, переконуючи громадян у правильності своїх дій і намагаючись створити у світі атмосферу прийняття. Але міжнародна спільнота, зокрема Європейський Союз та ООН і переважна більшість держав, відмовляються визнавати анексію, адже це порушує основні принципи міжнародного права, зокрема право на самовизначення народів та невтручання у внутрішні справи держав.

Усе це підтверджує, що свобода слова у воєнний час має поєднуватися з високим рівнем журналістської відповідальності. Особливо це стосується дотримання стандартів подачі інформації, зокрема балансу думок, відокремлення фактів від коментарів та уникнення маніпуляцій. Саме такі порушення фіксують моніторинги «Детектора медіа» — насамперед у випусках телемарафону «Єдині новини» та в ефірах провідних телеканалів. Як зазначає аналітикиня «Детектор медіа» Олена Голуб: «Медіа у воєнний час не можуть дозволити собі розкіш непрофесійності. Коли журналіст нехтує стандартами — він мимоволі підсилює маніпуляцію, навіть якщо має патріотичні наміри».

У контексті повномасштабної війни свобода слова в Україні набуває особливої ваги, адже саме медіа стають ключовими провідниками інформації, що формує громадську думку. Водночас моніторинги «Детектор медіа» за лютий–березень 2025 року засвідчують системні етичні проблеми: порушення стандартів балансу думок, домінування провладного нарративу, політичний піар та недостатнє розмежування фактів і коментарів. Паралельно з цим фіксується активна діяльність російської пропаганди, яка намагається дестабілізувати інформаційний простір як України, так і західних країн. Усе це підтверджує, що свобода слова у воєнний час має поєднуватися з високим рівнем журналістської відповідальності, а дотримання професійних стандартів — бути запорукою довіри, стійкості суспільства та ефективного спротиву інформаційним загрозам.

Вікторія Тараненко